

LUNDS
UNIVERSITET

Socialhögskolan

Till barnets bästa?

En kvalitativ undersökning av familjehemsvård och den yttre sekretess som råder mellan kommuner

Pelin Nergiz Erdal & Felicia Barra Lazarevska

Kandidatuppsats SOPB63

VT 2023

Handledare: Henriette Frees Esholdt

Förord

Vi vill först och främst tacka alla våra respondenter som deltagit. Ett särskilt stort tack till en av respondenterna som med sina erfarenheter givit oss idén att skriva om detta ämne. Sist men inte minst vill vi rikta ett stort tack till vår handledare Henriette för all stöd och vägledning under arbetets gång.

Pelin Nergiz Erdal & Felicia Barra Lazarevska

Lunds Universitet 2023

Abstract

Authors: Pelin Nergiz Erdal & Felicia Barra Lazarevska

Title: For the good of the child? - A qualitative investigation of family home care and the external secrecy that prevails between municipalities

Supervisor: Henriette Frees Esholdt

Assessor: Marie Sepulchre

The purpose of the study is to investigate how the secrecy that prevails between municipalities, more precisely between social administrations, can be an obstacle in the case of a family home placement. Four theories have been used in this study to analyze the results: Michael Lipsky's grassroots bureaucracy, attachment theory by Bowlby, trauma-informed care by Boswell and Batch and emotions in legal decision-making processes by Wettergren. The six respondents were chosen by a target-driven selection where, through contacts from previous internships at family home care, we have established contact with social workers at the social service. The target group that has been contacted are professionals who previously had experience of working as or who are currently working as family home secretaries and children's secretaries. We have been able to answer our questions with the help of interviews. These interviews have then been transcribed and analyzed through a content analysis. The result showed that we could find similarities and differences in the answers. The family secretaries' and children's secretaries' experiences of confidentiality between municipalities in their work varied from being difficult and taking a very long time, to not being difficult if the family homes sign a consent form. According to the interviewees' statements regarding the consequences for the child, it appears that placement outside their own home is a difficult, stressful and traumatic event for a child. For many children, it is a large and upheaval process with several parties involved around the child. It emerges among the interviewees that children who are placed try to test the family home and their boundaries. This is anchored to the traumatic adjustment that takes place in the child's life in connection with the placement.

Key words: Family home, foster care, foster children, foster parents, secrecy.

Nyckelord: Familjehem, fostervård, fosterbarn, fosterföräldrar, sekretess.

Innehållsförteckning

1. Introduktion	6
1.1 Syfte och frågeställningar	8
1.2 Begreppsdefinition	8
1.3 Arbetsfördelning	9
2. Tidigare forskning	9
2.1 Egenskaper hos fosterbarn	9
2.2 Egenskaper hos högkvalificerade familjehem	10
2.3 Barns rättigheter till delaktighet vid beslutsprocesser	10
2.4 Granskning av IVO i fyra kommuner	11
2.5 Nationell omfattning av konsulentverksamheter för familjehemsvård	12
2.6 Sammanfattning	13
3. Teori	14
3.1 Lipsky: Gräsrotsbyråkrater	14
3.2 Bowlby: Anknytningsteorin	15
3.3 Boswell & Bath: Traumamedveten omsorg	15
3.4 Wettergren: Emotioner i juridiska beslutsfattandeprocesser	16
4. Metod	18
4.1 Val av metod	18
4.2 Urval och kontakt med respondenter	19
4.3 Genomförande av intervjuer	20
4.4 Bearbetning och analys	22
4.5 Metodens tillförlitlighet	24
4.6 Etiska överväganden	25
5. Resultat	27
5.1 Familjehemssekreterares och barnsekreterares erfarenheter av sekretess mellan kommuner	27
5.2 Konsekvenser för placerade barn	30
5.3 Barnets bästa och sekretess	36

6. Avslutande diskussion	39
Referenslista	41
Bilagor	45
Bilaga 1 - Informationsblad	46
Bilaga 2 - Intervjuguide	47

1. Introduktion

Enligt statistik från Socialstyrelsen (2023) var familjehem den vanligaste placeringsformen år 2021 med totalt 18 700 barn och unga placerade i familjehem i Sverige, men under senare tid har andelen placerade barn minskat. Vad gäller anmälan om barn som far illa eller misstänks fara illa inkom 422 000 anmälningar till landets socialförvaltningar samma år. Dessa anmälningar berörde cirka 216 000 barn och unga vilket procentuellt motsvarar 9,8 procent av landets barn i åldrarna 0-17 år. Majoriteten av anmälningarna rörde sig om problematik hos vårdnadshavarna och inte om barnens egna beteende (Socialstyrelsen, 2023 s. 35ff). Historiskt sett har det skett många förändringar inom familjehemsvården. Under 1800-talet lämnades barn till fosterhemsföräldrar som krävde lägst ersättning, vilket främst brukade vara hos par som inte har några egna barn. År 1902 infördes de första lagarna inom den sociala barnvården och år 1926 började det ske granskningar kring vart barnen skulle kunna placeras, då vem som helst inte längre kunde bli fosterföräldrar som tidigare (Socionomen, 2022). Idag krävs det mycket för att ett barn ska kunna placeras och för att en familj ska få ett barn placerat hos sig. Det finns flera delar att förhålla sig till, däribland de regelverk som styr familjehemsvårdens arbete.

I socialtjänstlagen (2001:453) framkommer det i 6 kap. 1 § SoL att socialnämnden har ansvar för att den som behöver vårdas utanför sitt hem får god vård och tas emot i ett 1) familjehem, 2) hem för vård eller boende och/eller 3) stödboende för barn och unga i åldern 16-20 år. Dessutom framgår det i 6 kap. 2 § att varje kommun ska se till att det finns tillgång till de tre ovannämnda placeringsformerna. Socialstyrelsen (2020) skriver att vid beslut om vård- och behandlingsinsatser ska principen om barnets bästa och det enskilda barnets allmänna samt specifika behov vara avgörande. Socialnämnden har ansvar för att den som vårdas utanför det egna hemmet får god vård. För att nämnden ska kunna besluta om vård samt bedöma ett tilltänkt familjehems lämplighet måste en utredning göras. Om en familjehemsutredning har gjorts av en privat konsulentverksamhet räknas det inte vara tillräckligt för att en placering ska kunna äga rum, utan det behöver göras av nämnden. Dock framkommer det i 6 kap. 6 § SoL att det efter överenskommelse mellan kommuner går att godkänna en utredning som gjorts av en annan socialnämnd som beslutsunderlag, förutsatt att den är aktuell. När en familjehemsplacering ska göras i en annan kommun än den egna behöver en samråda och inhämta information av familjehemmets bosättningskommun, men även från andra kommuner om de har haft uppdrag tidigare. Eftersom bestämmelsen inte är sekretessbrytande

behöver samtycke inhämtas från det tilltänkta familjehemmet för att kunna erhålla sekretessbelagda uppgifter (Socialstyrelsen, 2020 s. 128, 70-75), vilket nedanstående empiriska exempel belyser svårigheterna samt riskerna med.

Under praktikterminen på familjehemsvården bevittnade en av oss skribenter en särskild situation som väckte många tankar avseende den yttre sekretess som råder mellan kommuner. En utav barnsekreterarna, som tidigare arbetat i en annan kommun, fick reda på att en av familjehemssekreterarna i den nya kommunen hade planer på att göra en placering hos ett tilltänkt familjehem som barnsekreterarna haft ett barn placerat hos tidigare. Efter dialog med barnsekreteraren framkom det att den familjehemsplaceringen hade varit olämplig av flera olika anledningar. Barnsekreteraren uppgav att det tilltänkta familjehemmet söker sig till nya kommuner för att få uppdrag och att de nya kommunerna, trots utredningar och referenser från föregående uppdragskommuner, inte kan ta del av dessa om inte ett samtycke inhämtas. Dessutom framkom det att det tilltänkta familjehemmet inte var, och har inte heller tidigare varit, öppen med vilka kommuner familjehemmet haft uppdrag hos utan enbart uppgett de där det gått bra. Detta anser vi är problematiskt då en placering av ett barn är ytterst känsligt och bör bedrivas med största säkerhet. Barnets bästa ska särskilt beaktas vid frågor som rör barn och det är viktigt att ständigt ha detta i åtanke. Dock kvarstår frågan om sekretessen som är till för att utgöra skydd för den personliga integriteten kan medföra hinder för att en placering av ett barn ska kunna ske på ett säkert sätt, och i samklang med barnets bästa.

1.1 Syfte & frågeställningar

Syftet med vår studie är att undersöka den sekretess som råder mellan kommuner, närmare bestämt socialförvaltningar emellan, för att sedan ta reda på om bestämmelserna om sekretess kan utgöra hinder vid en eventuell familjehemsplacering.

För att uppnå syftet med studien kommer följande frågeställningar att undersökas:

- Vilka erfarenheter har socialsekreterare avseende sekretess som råder mellan kommuner när det gäller placering av barn i familjehem?
- Vilka blir konsekvenserna enligt familjehemssekreterare och barnsekreterare för barn som blir placerade i familjehem där socialnämnden inte har kunnat inhämta information från tidigare uppdragskommuner?

- Upplever familjehemssekreterare och barnsekreterare att bestämmelserna om sekretess mellan kommuner kolliderar med barnets bästa vid en familjehemsplacering?

1.2 Begreppsdefinition

Ett begrepp som kommer att användas i denna studie är sekretess. I offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), OSL, framkommer föreskrifter om myndigheters handläggning och hantering av allmänna handlingar. I 26 kap. 1 § OSL presenteras att socialtjänsten omfattas av sekretess avseende uppgifter som rör en enskilds personliga förhållanden. Däremot framgår det i en rapport från Socialstyrelsen (2012) att det är möjligt att utelämna sekretessbelagda uppgifter avseende en individs vård och omsorg om någon av följande tre punkter råder: 1) att det föreligger en nödsituation, 2) att det finns en sekretessbrytande bestämmelse som gör det möjligt att uppgifter lämnas ut och 3) att en menprövning möjliggör det (Socialstyrelsen, 2012 s. 23). De sekretessbrytande bestämmelserna återfinns i 26 kap. 9 § OSL. I angiven lagrum framgår att sekretess inte utgör hinder för att en myndighet inom socialtjänsten lämnar uppgifter om en enskild eller någon närstående till denne till en annan sådan myndighet. Detta om det görs för att den enskilde är i behov av vård, behandling eller andra stödinsatser och denne: 1) inte har fyllt arton år, 2) har fortgående missbruk med alkohol, narkotika eller flyktiga lösningsmedel, eller 3) vårdas med stöd av lagen om psykiatrisk tvångsvård (1991: 1128) eller lagen om rättspsykiatrisk vård (1991: 1129).

I denna studie har vi valt att enbart utgå ifrån begreppet familjehem som placeringsform och följande beskrivning ges i socialförsäkringsbalkens (2010:110): *“Med familjehem avses ett enskilt hem som på uppdrag av socialnämnden tar emot barn för stadigvarande vård och fostran eller vuxna för vård och omvårdnad och vars verksamhet inte bedrivs yrkesmässigt.”* (SFS 2010:110, 3 kap. 2 §).

Barnkommittén (u.å s. 7) skriver att barnets bästa är en princip som ingår i den tredje artikeln i FN:s konvention om barnets rättigheter. I artikeln framkommer att vid alla åtgärder och beslut som rör barn, ska barnets bästa komma i första rummet. Det framkommer att barn har är sårbara och därmed behöver särskilt skydd och stöd. Därav ska barnets bästa betraktas som en etisk grundregel, där principen är ledande på alla fält (ibid,

1.3 Arbetsfördelning

Vi har haft en jämn arbetsfördelning och tagit lika stor del i alla moment. Vissa delar av arbetet har vi skrivit ihop medan andra delar har fördelats oss emellan. Intervjuerna har vi turats om att genomföra och transkribera. Vi har haft en löpande dialog kring vad som ska tas med och inte i studiens samtliga avsnitt och har haft insyn i vad vi skrivit på egen hand. Genom diskussion, konstruktiv kritik och handledning kring det skrivna materialet anser vi att vi lyckats utveckla och nyansera vår studie.

2. Tidigare forskning

För att kunna hitta tidigare forskning inom området har en sökning skett genom LUBsearch. Vi har varit intresserade av att ta del av vetenskapliga artiklar inom forskningsfältet familjehemsvård som är peer reviewed och har funnit både svenska och internationella. Sökorden vi har använt oss av är följande: *familjehemsvård, familjehem, foster care, foster parents* och *sekretess*.

2.1 Egenskaper hos fosterbarn

Rosenwald och Bronstein (2008) genomförde en studie på tretton fosterföräldrar från en privat ideell fosterhemsbyrå i delstaten New York där fosterföräldrarna sedan deltog i tre fokusgrupper. Syftet med studien var att fosterföräldrarna skulle tala om vilka egenskaper hos fosterbarn som de föredrog och inte. Fosterföräldrarna som deltog i studien delade även med sig av sina erfarenheter av att vara fosterföräldrar. Studiens resultat visar att det fanns en mängd olika anledningar till att fosterföräldrar ville ha barn av ett visst kön eller ålder. Det framkommer att det oftast var förknippat med vad de vet om sig själva och sina egna biologiska barn. Fosterföräldrarna framförde även att de inte föredrar att ta emot barn som sexuellt utnyttjar, sätter eld och på annat vis uppvisar ett aggressivt beteende. Vad gäller ras och kognitiva eller fysiska besvär rådde enighet om att det inte påverkar deras intresse av att ta emot ett barn. En av fosterföräldrarna i studien uppgav att om hen i förväg skulle kunna få veta skulle denne helst inte ta emot ett homosexuellt barn på grund av familjens religion, men om hen fick reda på detta efter placering hade fosterföräldern "levt med det".

När fosterföräldrarna i fokusgrupperna pratade om deras egna erfarenheter nämnde de att deras jobb sågs som belönande, att de tycker om att hjälpa andra och att de gillar föräldrskapet. De beskrev att det finns ett stigma kring deras roll men att de trots det visar ett stort engagemang. Detta innebär att de fann svårigheter med att säga nej när de ombads att ta emot ett barn då det finns många barn som behöver hjälp. Trots deras positiva bild tyckte de även att deras arbete var "back-breaking", vilket de förklarar som en svårighet och en inverkan på deras biologiska barn och äktenskap. Dessutom nämner de att trots svåra situationer som kan uppstå och som handläggare försatt de i, kände de ändå empati för handläggarnas svåra arbetsförhållanden. Svåra situationer som kan uppstå i familjehem

medför därmed att det blir utmanande för fosterföräldrarna och handläggare att samverka (Rosenwald & Bronstein, 2008 s. 287-302).

Även om denna studie genomfördes i New York är den relevant för vår studie då föräldrar har en fördom och/eller önskan för vilket eller vilka barn de vill ta emot i sitt hem. Dessutom förstår en som läsare att när ett barn placeras så uttrycker barnet olika känslor och får reaktioner på detta.

2.2 Egenskaper hos familjehem

Berrick, Schaffer och Rodriguez (2011) skriver att de genomförde en studie i sex västerländska länder där trettio tre socialsekreterare valde ut specifika familjehem. Syftet med studien var att undersöka vilka egenskaper som familjehem beskrev och utmärkte som högkvalificerade. Efter att socialsekreterarna valt sina familjehem, totalt fyrtio sex stycken, fick dessa familjehem därefter delta i fokusgruppsintervjuer för att framföra deras motiv till att de valde att bli familjehem. Förutom fokusgruppsintervjuer fick de även genomföra ett personlighetstest, så kallat "Big 5 Inventory". Detta påvisade att familjehemmen i allmänhet var extroverta, emotionellt stabila och öppna.

Fokusgruppsintervjuerna visade att familjehemmen var kärleksfulla, flexibla och hade en positiv bild av utmaningar. Familjehemmen presenterade specifika kvaliteter och mål som ett bra familjehem bör ha. Det första är förmågan att kunna stärka barnet och dess utveckling. För det andra att på ett kärleksfullt och fostrande sätt kunna tillgodose barnets behov. För det tredje förmågan att kunna välkomna barnet till sin familj. Det fjärde är att kunna föra barnets talan vidare och slutligen det femte att stärka barnets relation med sina biologiska föräldrar samt att förstå och våga be om hjälp. Författarna diskuterar slutligen att trots det goda arbetet i familjehemmen, bör det ske en utveckling av rekrytering av familjehem då det finns ett stort och växande behov av detta. Det framkommer att alla handläggare bör ha ett gemensamt mål för att försäkra att barn får goda upplevelser av att placeras på ett annat ställe, ifrån sina biologiska föräldrar. Detta för att barnen ska ges möjlighet att växa upp i ett kärleksfullt hem och få en positiv och god uppfostran (Berrick, Schaffer & Rodriguez, 2011 s. 271-281).

2.3 Barns rätt till delaktighet vid beslutsprocesser

Larsson och Hultman (2019) skriver om barns delaktighet vid beslutsprocesser om placeringar inom den sociala barnvården. Författarna berör att barn som är i behov av socialtjänstens åtgärder är särskilt utsatta och därmed behövs en rättslig utveckling för att säkerställa barns rätt till inflytande. I arbetet med barn ska socialsekreteraren göra bedömningar kring vilken utsträckning barns delaktighet, upplevelser och åsikter ska beaktas. I dessa bedömningar är det således viktigt att socialsekreteraren i åtgärder som rör barn, har i åtanke om barnets rätt att förutom att få relevant information även ska kunna yttra sig och framföra sina åsikter. Vid beslut om placeringar utanför hemmet ska barnets tankar och åsikter särskilt beaktas och dokumenteras. I dokumentation vid placering utanför hemmet ska barnets uppfattning om hur hans behov kan tillgodoses finnas med (Larsson & Hultman, 2019 s. 86-88).

Vidare framkommer att studien på 118 barnvårdsutredningar visade att barn hörs och syns i utredningar men att barnens synpunkter kring utredningen och processen inte kommer upp till ytan. Det framkommer inte heller kring barnens åsikter om anmälan. De gånger då barnens situationer lyfts och nämns är främst från ett vuxet perspektiv där den vuxna framför hur barnet synliggörs. Dessutom saknas det detaljer när det kommer till barnens åsikter, känslor och detaljer (Larsson & Hultman, 2019 s. 90-91). Ett hinder för barnens delaktighet beskrivs vara socialsekreterarnas stora handlingsutrymme för att själv kunna tolka vad just begreppet delaktighet innebär. Därmed kan olika socialsekreterare ha olika uppfattningar kring vad barns delaktighet innebär vilket sedan resulterar i hinder i beslutsprocesser (ibid.).

2.4 IVO granskar fyra kommuner

Vi kommer att presentera en granskning som IVO (Inspektionen för vård och omsorg) genomförde år 2016 där de granskade fyra kommuners handläggning i ärenden som rör familjehemsplacerade barn. Vi är medvetna om att det inte räknas som tidigare forskning men anser att det är relevant att ha med här då det rör familjehemsplacerade barn och professionellas handläggning i olika kommuner. IVO granskade två mindre och två större kommuner där de fann stora skillnader. Skillnaderna rörde sig om kvalitet och rättssäkerhet där det huvudsakligen fanns större brister i de mindre kommunerna. Bristerna handlade om att det var dåligt med utredningar av tilltänkta familjehem, bristande dokumentation kring om närståendeplacering övervägts, bristande uppföljningar samt bristande egenkontroll av

kvalitén i verksamheten. Dessutom tydliggjordes att det i tre av de fyra granskade kommunerna fanns svårigheter med att rekrytera socionomer till diverse socialsekreterartjänster. Granskningen visade att familjehemsutredningar inte alltid genomförs innan barnen placeras. Detta kan resultera i att familjen inte kan tillgodose barnets behov eller faktiska missförhållanden. I de små kommunerna behöver de även förbättra sitt arbetssätt gällande uppföljning och överväganden av olika slag. Det fanns även en tydlig konsekvens av de små kommunernas svårigheter med rekrytering i form av att det inte alltid fanns avsatt tid för rekrytering av familjehem. Detta medför att barnen ofta får byta socialsekreterare vilket kan leda till att barn och unga inte ges möjlighet att komma till tals och vara delaktiga. Det medför även att barnen inte ges tillräckligt med information och planering då det inte finns en stadig socialsekreterare som har regelbunden kontakt med barnet. När det kommer till egenkontroll av verksamheten genomfördes detta av alla fyra kommuner men i olika omfattning. Denna egenkontroll utspelar sig via genomgångar av ärenden, bevakningslistor, uppföljningar i arbetsledning samt rapporter till nämnden. Två av kommunerna hade hittat och utvecklat ett sätt att på ett mer systematiskt vis kunna följa upp de familjehemsplacerade barnen (IVO, 2016 s. 3ff).

2.5 Nationell omfattning av konsulentverksamheter för familjehemsvård

Fridell Lif (2023) skriver om i vilken omfattning konsulentverksamheter för familjehemsvård används nationellt samt huruvida strukturella faktorer såsom geografiskt läge och socioekonomiska faktorer påverkar dessa verksamheter. Dessa konsulentstödda verksamheter benämns som IFA, det vill säga "independent foster agencies". En enkät skickades ut till sociala enheter som har ansvar för fosterhem i alla Sveriges 290 kommuner, men eftersom de två största städerna Stockholm och Göteborg är uppdelade mellan stadsdelar så skickades enkäten till 311 kommuner.

Studien visar att de tillfrågade lokala myndigheterna använde sig av konsulentverksamheter till 90 procent vid placeringar under tidpunkten för undersökningen. Procentuellt var det 25 procent familjehemsbarn som blivit placerade via ett konsulentstött företag och detta motsvarade 2571 barn. Det var endast 9 procent av de lokala myndigheterna som rapporterade ingen användning av IFA och mindre än 1 procent som endast använde sig av IFA, det fanns därmed en stor variation mellan ingen användning till endast användning av

konsulentstödda företag. I förhållande till de lokala myndigheternas storlek på familjehemsbefolkningen påvisade studien att alla använder sig av en IFA för vissa placeringar. Dessutom fanns ett positivt samband mellan en stor och liten fosterhemsbefolkning gällande användandet av detta. När det kom till kopplingar mellan IFA-användandet och socioekonomiska samt demografiska faktorer var det små skillnader som inte var märkvärdiga. Det var tydligt att det mest synliga mönstret för IFA var regionala skillnader. Det var en högre användning av konsulentstödda företag i centrala och norra Sverige (Fridell Lif, 2023 s. 348-359).

2.6 Sammanfattning och forskningslucka

Med den tidigare forskning som vi presenterat i denna del kan vi se att det inom fältet för familjehemsvård finns studier kring familjehemsvård, familjehem, placerade barn och handläggningsarbete i olika kommuner. Däremot fann vi inte någon studie avseende socialförvaltningars yttre sekretess. Det finns mer kvantitativa studier som skickat ut enkäter eller studier i fyra specifika kommuner kring själva handläggningsarbetet, men inte sekretessen mellan kommuner och hur organisationer samt personal förhåller sig till det.

Vi anser att detta är ett problem och en brist då socialtjänsten är en organisation som har flera lagverk som yrkesverksamma behöver förhålla sig till i yrkesutövandet, däribland offentlighets- och sekretesslagen. Att undersöka hur sekretesslagarna påverkar det utförda arbetet, och som i sin tur kommer att ha utfall på individers liv, menar vi är en viktig faktor att undersöka. Med vår studie kommer vi att göra en initiering till den upptäckta forskningsluckan och ge en redogörelse för vad yrkesverksamma i fältet tänker kring sekretess mellan kommuner.

3. Teori

I vår studie kommer vi att utgå ifrån olika teorier och begrepp som vi sedan kommer att anlägga samt knyta an till vårt intervjumaterial i resultatdelen. Följande teorier kommer att användas: Michael Lipskys teori om gräsrotsbyråkrater, John Bowlbys anknytningsteori, Diana Boswell och Howard Baths modell om traumamedveten omsorg (engelskans *transforming care*) samt emotioner i juridiska beslutsfattandeprocesser av Åsa Wettergren. Centrala begrepp som kommer att belysas i avsnittet är: *struktur, regelverk, krav, anknytning, omsorg, trygghet, relationsskapande, coping, emotioner* och *beslutsfattande*.

3.1 Lipsky: Organisationsteori och gräsrotsbyråkrater

Lindkvist, Bakka och Fivelsdal (2014) beskriver att organisationsteorin innefattar regler, värderingar och avtal för att säkerställa koordinering, måluppfyllelse samt kontinuitet. Dessa begrepp står därmed för en välutvecklad arbetsfördelning i en organisation med regler kring interaktion, samhörighet och belöning för att kunna få en uppfattning om vilka mål som ska uppnås (Lindkvist, Bakka & Fivelsdal, 2014 s. 23). Organisationsteori kan delas in i tre perspektiv, dessa är: struktur, processer och kultur. I vår studie kommer vi särskilt beakta struktur. Struktur fokuserar på ledarskapet och maktfördelningen där titlar, rangordningar och statussymboler värdesätts. Författarna skriver om formell struktur i en organisation. Med den formella strukturen avses de regler som sätts upp för att råda i en organisation och därmed styra arbetsprocesserna. Dessa formella system ses som verktyg för bestämda mål och konstrueras ändamålsenligt för att uppnå dessa (Lindkvist, Bakka & Fivelsdal, 2014 s. 47).

Lipsky (2010) skriver att gräsrotsbyråkrater är de som har direktkontakt med medborgarna. Gräsrotsbyråkrater följer regelverk och organisationens riktlinjer men ges även handlingsutrymme för individuella bedömningar. Detta handlingsutrymme benämner Lipsky som "diskretion". Vid dessa bedömningar måste den professionella göra en bedömning utifrån klientens behov och i överensstämmelse med organisationens riktlinjer samt uppdrag. Det gräsrotsbyråkrater gör för individer avgränsar individers liv och möjligheter. Handlingsutrymmet och gräsrotsbyråkraters handlingar styrs av statens inflytande och kontroll. Detta innebär att dessa offentliga tjänstemän är i en mellanposition av att tillgodose de krav som finns för att förbättra effektiviteten i organisationen, samtidigt som den professionella behöver förhålla sig till medborgarnas krav (Lipsky, 2010 s. 3-4).

Huvudsyftet med gräsrotsbyråkrati är att människor fattar beslut om andra människor. Detta innebär att gräsrotsbyråkrater behöver ha en finkänslighet när det gäller bedömningar och deras mänskliga omdöme då detta inte kan ersättas eller programmeras. Varje klient beskrivs vara olik den andra och tjänstearbetarnas handlingsutrymme begränsas av lagbestämmelser. Därmed blir det en motsägelse att förespråka att socialarbetare ska agera på liknande sätt och ge samma svar till klienter eftersom de följer lagen, samtidigt som varje enskilt fall är unikt (Lipsky, 2010 s. 161-162).

3.2 Bowlby: Anknytningsteorin

Parrish (2012) skriver om anknytningsteorin som formulerats av John Bowlby. Det framgår att Bowlby menar att barnets överlevnadsdrifter, som består av skydds- och omvårdnadsbehov, är starkt kopplad till anknytning. Enligt honom handlar anknytning om förmågan att skapa och bibehålla känslomässiga band till andra människor. Dessa brukar oftast vara barnets primära omsorgspersoner, föräldrarna (Parrish, 2012 s. 114). Kvaliteten och karaktären på vilka relationer och anknytningar barn har kan ha en långsiktig och djupgående inverkan på utvecklingen utifrån emotionella möjligheter, social kompetens och självbild. Det framkommer att barn är mer benägna att bilda trygga anknytningsmönster om de får positiva reaktioner på otillfredsställda behov. För barn som får negativa signaler är det mer sannolikt att de utvecklar försvarsinriktade eller undvikande strategier. Oavsett om det är positiva eller negativa relationsmönster som skapas, sätts grunden för vilken uppfattning barn har om den anknytning och relation de upplever att de förtjänar (Parrish, 2012 s. 106-109).

3.3 Boswell & Bath: Traumamedveten omsorg

Bath (2015) skriver att traumamedveten omsorg inte är en form av behandling utan att den är förståelseram med vetenskaplig grund som är utformad för att kunna bemöta och hantera barn och unga som upplevt trauma, under övriga timmar där behandling inte äger rum.

Traumamedveten omsorg bygger på att mycket av läkningen samt återhämtningen av trauma sker utanför kliniska miljöer, genom vuxna som vägleder och ger ett tryggt relationsstöd.

Interpersonella faktorer beskrivs vara både det som skapar och läker trauma. Det framgår att traumamedveten omsorg består av tre pelare som är relaterade till varandra och grundläggande för att en läkning ska kunna ske. Den första pelaren är trygghet som beskrivs

vara ett centralt utvecklingsbehov hos barn. Däremot är känsla av otrygghet en upplevelse som finns hos många barn och unga med traumatiska erfarenheter och framställs därför vara svårt för vuxna att förmedla. Läkningen ska börja med att skapa en trygg och säker atmosfär. Dock framkommer det att vid stora eller mindre förändringar kan den trygghet som skapats förstöras, då den är svår att vinna. Den andra pelaren är relation. Det framgår att många barn och unga som upplevt trauma inte haft en sund och säker relation vilket gör att de inte har någon annan referenspunkt i sina sociala relationer. Därför kan det vara en utmaning för vuxna att skapa en relation och många gånger krävs tålmod och tid. Barn och unga med negativa erfarenheter kan reagera med osäkerhet på att vuxna tar kontakt med dem och därför behöver den vuxna tänka på hur hen närmar sig dessa barn och unga. Ju mer hälsosamma relationer desto mer sannolikt beskrivs det vara för barn och unga att återhämta sig från trauma. Det beskrivs finnas ett terapeutiskt värde i att ha tillitsfulla relationer där en är lyhörd och engagerad för barnets eller den unges behov. Coping är den tredje och sista pelaren som handlar om förmågan att handskas med impulser, inre känslor och yttre påfrestningar. Det framkommer att många barn och unga som upplevt trauma utvecklat egna copingstrategier som både kan vara användbara och kontraproduktiva. Dessa barn och ungdomar är i behov av hjälp vad gäller att reglera sina tillstånd genom att en vuxen förmedlar stabilitet och lugn samt namnger barnets eller ungdomens känslor (Bath, 2015 s. 5-10).

3.4 Wettergren: Emotioner i juridiska beslutsfattandeprocesser

Wettergren (2013) skriver om emotioner vid beslutsfattande och vilken påverkan det kan ha på en organisation. Emotioner benämns som en komplex känsla, att alla emotioner är känslor men att alla känslor inte är emotioner. Emotion är därmed någonting som en person kommunicerar utåt genom uttryck (Wettergren, 2013 s. 11ff). Emotioner ingår i ett socialt sammanhang och de föds samt göds i en interaktion människor sinsemellan. Wettergren beskriver emotioner som både en orsak till sociala handlingar men även ett föremål för sociala handlingar. Det räcker därmed inte med att enbart förstå sig på hur andra människor tänker utan även hur och vad de känner. Förutsättningarna för beslutsfattande är att de professionella har ett gott förtroende för sig själv och sin omdömesförmåga med hjälp av den erfarenhet de innehar, samtidigt som det ska finnas ett förtroende för omgivningen och/eller personen som beslutet berör. Beslutsfattarens emotioner påverkas av dennes minnen,

erfarenheter, självbild samt sociala relationer. "Rätt beslut" relateras därmed alltid till den rådande situationen och omgivningen (Wettergren, 2013 s. 74,76).

Vidare skriver även Wettergren att beslutsfattaren kan komma undan de skuldkänslor som kan förekomma i arbetet, gentemot den sökande och den makt den professionella innehar, genom ett professionellt bemötande i sin handläggning. Beslutsfattaren kan få hjälp av organisationen och de kollegor hen har med exempelvis negativa beslut på så sätt att skam- och skuldkänslor kan omvandlas till positiva känslor. Detta genom att kollegorna uppmuntrar beslutsfattaren att hen gjort det som behövde göras och att det är korrekt enligt de riktlinjer och lagar organisationen eller arbetsplatsen följer (Wettergren, 2013 s. 83-85).

4. Metod

I följande avsnitt kommer vi att presentera vårt metodval för studien, hur vi kommit i kontakt med respondenterna samt hur intervjuerna och bearbetningen av intervjumaterialet har genomförts. Vidare kommer vi att föra en diskussion kring metodens tillförlitlighet och beskriva olika etiska överväganden som vi har reflekterat över samt förhållit oss till under arbetets gång.

4.1 Val av metod

För att vi ska kunna besvara studiens frågeställningar tänker vi använda oss av en kvalitativ metod med semistrukturerade intervjuer som datainsamlingsmetod. Fördelen med en kvalitativ metod är att vi ges möjlighet att förstå subjektiva erfarenheter och åsikter mer på djupet. Nackdelen är att eftersom det handlar om individer och subjektiva aspekter innebär det inte alltid att en får svar på det en vill, då alla individer är olika med olika tankar och erfarenheter. I och med att studien bygger på det erfarenhetsbaserade medför det också att den inte är överförbar och därmed inte går att replikera till fullo. Vad gäller vårt val att ha semistrukturerade intervjuer som insamlingsmetod är fördelen att en i förväg kan bestämma, se över och ägna tankekraft åt vilka frågor som ska ställas till respondenterna. Nackdelen är däremot att det finns risk att det insamlade materialet tolkas på ett felaktigt sätt vilket kan påverka studiens resultat och slutsatser.

Ahrne och Svensson (2016) beskriver att kvalitativ data fokuserar på fenomen som är svåra att uppfatta såsom upplevelser, händelser, tankar och känslor. Således beskrivs kvalitativ data inte vara mätbart, utan någonting som existerar. Det handlar om att förstå hur den kvalitativa datan fungerar och i vilka sammanhang de förekommer snarare än hur mycket, hur ofta eller hur länge. Kvantitativ data däremot beskrivs vara en beräkning av exempelvis ålder, längd, vikt och antal av ett fenomen (Ahrne & Svensson, 2016 s. 10). Vi har valt en kvalitativ ansats på grund av att våra frågeställningar undersöker familjehemssekreterares och barnsekreterares erfarenheter av sekretess mellan kommuner. En kvantitativ ansats är därmed inte aktuell i vår studie då vi vill undersöka subjektiva upplevelser och tankar och inte mäta eller se på resultatet med hjälp av siffror.

Genom att använda oss av intervjuer som insamlingsmetod tänker vi att vi kommer att få nyanserade svar och därigenom djupare förståelse för studiens undersökningsområde. Rennstam och Wästerfors (2015) skriver att intervjuer ger en mångsidig bild av intervjupersonens livsvärld och med detta menar de deras erfarenheter, kontakter, och aktiviteter som tillsammans sätter prägel på intervjupersonernas handlande i arbetet (Rennstam & Wästerfors, 2015 s. 28-29).

4.2 Urval och kontakt med respondenter

Studiens urvalsmetod har grundat sig i ett tvåstegsurval. Eriksson-Zetterqvist och Ahrne (2015) skriver att det i ett tvåstegsurval först behöver göras ett urval av organisationen för att sedan kunna välja ut intervjupersoner inom organisationen (Eriksson-Zetterqvist & Ahrne, 2015 s. 40). Vi hade sedan tidigare bestämt oss för att vi ville skriva om ett ämne som berör familjehemsvården och intervju familjehemssekreterare samt barnsekreterare. Dels för att en av oss har genom praktikterminen en förförståelse och erfarenhet av familjehemsvården, dels för att vi varit intresserade av frågan gällande sekretess i förhållande till undersökningsområdet, men även för att vi upplever att det inte lyfts upp särskilt mycket under utbildningen. Därmed gjorde vi redan ett urval av område inom organisationen och sedan intervjupersoner. Här har även ett målstyrt urval gjorts. Bryman (2018) skriver att ett målstyrt urval innebär att den specifika organisation och intervjupersonerna vi väljer att utgå ifrån väljs för att på ett smidigt och strategiskt vis i syfte att få relevanta svar (Bryman, 2018 s. 496).

I ett första skede hade vi en tanke om att enbart intervju familjehemssekreterare, då det är de som arbetar med familjehemmen och är ansvariga för att utreda, rekrytera och handleda dessa. Men eftersom familjehem utreds i syfte att placera ett barn ansåg vi att det även var lämpligt att intervju barnsekreterare. Vi har framför allt varit intresserade av rollen samt erfarenhet våra respondenter har och inte lagt särskilt mycket fokus på andra faktorer som ålder och kön. Vi upplever att vi har ett bra spann på hur mycket erfarenhet våra respondenter har, då vi både har personer som arbetat i många år inom fältet och en som är ny i yrket. Dessutom arbetar våra respondenter i olika kommuner, totalt var det två kommuner. Dock är vi medvetna om att det enbart är kvinnliga respondenter som deltagit, men i och med att det är erfarenheterna vi vill undersöka tänker vi inte att det utgör ett större problem.

Vi har genom kontakter från praktikplats och genom vårt nätverk etablerat kontakt med respondenterna. Målgruppen för studien har varit yrkesverksamma som tidigare haft erfarenhet av att ha arbetat som eller som för tillfället arbetar som familjehemssekreterare och/eller barnsekreterare. Det här spannet har vi valt eftersom all erfarenhet anser vi är viktig då det kan bidra med olika perspektiv. I nedanstående tabell presenteras studiens respondenter med fiktiva namn för att upprätthålla deras anonymitet.

Tabell 1. Lista på deltagande respondenter

Namn	Yrkesroll	Antal år som verksam
Johanna	Barnsekreterare	Ca 1 år
Cecilia	Barnsekreterare	12 år
Astrid	Familjehemssekreterare	23 år
Jenny	Familjehemssekreterare	18 år
Alma	Barnsekreterare	16 år
Emma	Familjehemssekreterare	8 år

4.3 Genomförande av intervjuer

Samtliga intervjuer genomfördes digitalt och varje intervju varade i cirka en timme. Vi valde att genomföra intervjuerna digitalt för att göra det så enkelt som möjligt för både oss och respondenterna. Fördelarna med vårt upplägg är att det är smidigt att koppla upp sig från vilken plats en än befinner sig på, det finns tekniska hjälpmedel och för att det är mindre tidskrävande för oss då vi inte har behövt ta oss till de olika kommunerna respondenterna arbetar i. Nackdelen med digitala intervjuer är att interaktionen inte blir densamma då vi enbart kan se en bit av varandra genom en skärm vilket gör att en går miste om till exempel kroppsspråket och känslan i rummet. I denna studie har vi totalt intervjuat sex personer, där vi intervjuat en respondent åt gången. Eftersom vi har genomfört semistrukturerade intervjuer,

det vill säga intervju med fastställda frågeställningar där vi utgått ifrån tre teman, har vi använt oss av vår intervjuguide (se bilaga 2) under samtliga intervjuer.

Intervjupersonerna befann sig på olika platser under intervjutillfället, vissa på arbetsplatsen och vissa hemma. Som tidigare nämnt har vi turats om med att hålla i intervjuerna och vid varje intervjutillfälle var det en av oss som ställde frågorna medan den andra antecknade och samtidigt spelade in intervjun. Denna tydlighet gjorde det möjligt för oss att ha en tydlig rollfördelning och det skapade en bra struktur under intervjutillfällena. Vi har varit tydliga med den sekretess som vi har men även att vi kan skicka det sammanställda materialet i efterhand om de önskar. Vi har även informerat respondenterna om att de kan avbryta intervjun när som helst och att de får avbryta oss om de inte skulle förstå frågorna eller strukturen. Fördelen med att vi varit två under intervjutillfällena är att vi kunnat flika in och hjälpas åt att påminna varandra om det varit någonting vi missat. Nackdelen skulle eventuellt kunna vara att det kan upplevas vara två mot en situation där respondenterna både försöker dela med sig av sina erfarenheter och tankar samtidigt som de vill dela med sig av uppgifter som kommer att vara gynnsamt för oss i vår studie. I och med att alla våra respondenter är kvinnor, funderade vi även på om det haft någon inverkan på att vi som intervjuare är kvinnor. Det skulle möjligtvis kunnat vara så att det varit lättare för våra respondenter att prata med oss, dock upplever vi inte att vårt kön påverkat det respondenterna valt att dela med sig av. Vidare anser vi att det i våra intervjuer även spelat roll att en av oss har erfarenhet av familjehemsvård sedan tidigare och haft "insider-kunskap". Stämningen under intervjuerna har varit trevlig och vissa av respondenterna har lagt mer tid på specifika frågor medan andra svarade kortare. Stämningen kändes annorlunda under intervjun med vår respondent som en av oss känner sedan tidigare då det var mer fritt och kändes som ett samtal snarare än en formell intervju. Fördelen var att vi fick ett större och mer nyanserat intervjumaterial som vi eventuellt inte hade fått om det inte vore för att det är en bekant. Nackdelen med det var att det var svårare att bibehålla intervjuformen som med de andra intervjuerna.

En av våra frågor i intervjuguiden var svår att förstå och det var: "*Upplever du att den sekretess som råder mellan kommuner går i linje med principen om barnets bästa?*". Svaren på denna frågan varierade och ett flertal gånger behövde vi förklara specifikt vad vi menade med frågan, utan att formulera oss på ett sätt där det skulle framgå att vi eftersöker ett särskilt svar. Andra frågor som var svåra att besvara var: "*Vad krävs för att du ska kunna inhämta*

sekretessbelagda uppgifter från en annan kommun avseende ett tilltänkt familjehem?” men även: *“Hur går du tillväga om ett tilltänkt familjehem inte lämnar samtycke till att inhämta sekretessbelagda uppgifter från en annan kommun, där hemmet haft uppdrag tidigare?”*, då dessa frågor var mer riktade till familjehemssekreterare vilket vi även var medvetna om och tydliga med när vi ställde dessa frågor. Respondenterna som arbetar som barnsekreterare svarade så gott de kunde utifrån vad de vet och fått höra av sina kollegor, men upplevde att de inte kunde delge lika mycket som en familjehemssekreterare kan göra. Vi valde att inte skapa två separata intervjuguider för de olika yrkesrollerna då majoriteten av frågorna var av den art som både kunde besvaras av familjehemssekreterare och barnsekreterare.

4.4 Bearbetning och analys

Materialet vi fått in har vi bearbetat genom transkribering av intervjuerna. Det har inneburit att vi fått lyssna på våra inspelningar och ordagrant skrivit ner det respondenterna sagt. Efter att vi transkriberat intervjuerna har vi utgått utifrån en innehållsanalys för att förstå vårt empiriska material bättre.

Innehållsanalysen beskrivs av Michailakis, Gillingsjö och Olaison (2020) vara en metod som inte fokuserar på att kartlägga antal utan på att finna det dolda innehållet och innebörden i texten eller den insamlade datan. Det är en metod som identifierar, beskriver och kategoriserar upprepade teman från den insamlade datan för att kunna uppnå giltiga och verifierbara slutsatser. En styrka som beskrivs med innehållsanalysen är att den gör det möjligt att undersöka människors upplevelser och förståelse av olika situationer genom att utgå ifrån de begrepp de använder för att berätta om dessa. Innehållsanalysen kan utföras på olika abstraktionsnivåer. Den lägre nivån är beskrivande och redogör enbart för det som uttrycks i texten, utan att analysera eller förhålla sig till det. Den högre nivån baseras på subjektiv tolkning och analyserar det latent innehåll och innebörden i texten, det som framgår mellan raderna, vilket gör att analysen blir fördjupad. Det framkommer att när en innehållsanalys görs av en intervju utgår forskaren ifrån intervjupersonens uttryckssätt och vokabulär för att sedan kunna göra en analys av hur denne har tolkat världen. Innehållet i intervjuerna kan inte förstås utan att ta tiden, avsändaren och forskaren i beaktning (Michailakis, Gillingsjö & Olaison, 2020 s. 129-131).

Innehållsanalysen består av sex steg. Det första steget är förtrogenhet med datamaterialet och innebär att forskaren bekantar sig med och skapar sig en första bild av materialet genom att skriva ner sina första tankar och idéer. Det andra steget är kodning där forskaren gör en närmare och djupare läsning av materialet. Varje stycke som är relevant tilldelas en kod och kan, efter att forskaren läst klart, slås ihop och kombineras. Kodningen beskrivs vara ett kritiskt steg i analysen då det är där identifieringen görs och ska inte förväxlas med tematisering som är en högre analysnivå. Det tredje steget är att leta efter teman där forskaren, genom att göra en kombination av olika koder från datamaterialet, kan finna mönster i form av likheter och skillnader samt möjliga teman. De teman som forskaren hittar är inte någonting som direkt kan härledas ur datamaterialet utan grundar sig i dennes prestation och kopplingar. Det fjärde steget är att eftergranska teman där forskaren går igenom den kodade datan för att granska och finjustera framtagna teman i syfte att undersöka om det finns ett sammanhängande mönster. Efter att forskaren är säker på att den kodade datan täcks av de funna teman behöver hen även se över det material som inte tagits med under kodningsprocessen. Det femte steget är att namnge teman och skriva en berättelse som beskriver varje temas innehåll och syfte. Det sjätte och sista steget är att göra en rapportering och beskrivning av resultaten (Michailakis, Gillingsjö & Olaison, 2020 s. 132-139).

Efter varje genomförd intervju gjorde vi en muntlig analys på vad som framkommit och vilka likheter samt skillnader vi kunde hitta i jämförelse med de andra intervjuerna. Det blev lättare för oss att koda materialet först efter att vi hade transkriberat materialet, även fast vi redan hade påbörjat det steget i förhand. I och med att vi formulerade en intervjuguide som hjälp till våra intervjuer, gjordes en första tematisering redan när vi skapade den. Dessa teman är följande: sekretess mellan kommuner, familjehemssekreterares och barnsekreterares erfarenheter av sekretess samt konsekvenser för placerade barn. Detta för att vi sedan under varje tema skulle kunna skriva ner tillhörande frågor. Dessa teman ligger även till grund för studiens resultatdel där tre delanalyser har gjorts. Därmed har våra tre frågeställningar legat till grund för vår kodning då vi genomförde en analys med hjälp av våra tre frågeställningar.

Vi har funderat kring om platsen för intervjun har haft någon betydelse. Vår upplevelse är att de respondenter som medverkade i intervjun hemifrån var mer frispråkiga än de som deltog från arbetsplatsen. Detta skulle kunna knytas an till att hemmet för många är en trygg plats där en kan prata fritt och öppet, utan att behöva dra sig tillbaka från att berätta om sina erfarenheter. Även om studiens undersökningsområde och intervjufrågorna inte var av den art

där respondenterna behöver dela med sig av något som har med deras arbetsplats att göra, kan det fortfarande ha inverkan på att ge uttryck för vad de tänker och tycker. De respondenter som anslöt sig till intervjun från arbetsplatsen är dessutom kollegor och arbetar tillsammans. Under vår analys av intervjumaterialet lade vi märke till att de svarade rätt likt på många av frågorna och pratade gott om deras kommun, vilket stärker vår uppfattning om att en som anställd vill vara lojal gentemot sitt arbete och arbetsplats. Respondenterna som deltog i intervjun hemifrån pratade mer allmänt om processer och strukturer utan att koppla det till om de gör bra eller dåligt ifrån sig i deras kommun.

4.5 Metodens tillförlitlighet

Kvalitativ metod beskrivs vara ett sätt att begripa processer, betydelser, kvaliteter snarare än att beskriva saker med siffror. Med andra ord är kvalitativ metod skapad för att kunna uppfatta social interaktion och samhällsliga fenomenets betydelse i de sammanhang där det är aktuellt (Rennstam & Westerfors, 2015 s. 13). För att öka studiens tillförlitlighet har vi tagit hänsyn till begreppen reliabilitet och validitet. Bryman (2018) skriver om dessa begrepp och refererar till LeCompte och Goetz. LeCompte och Goetz beskriver att den externa reliabiliteten innebär att resultatet i en studie går att replikera, med andra ord upprepas. Den externa validiteten handlar om i vilken utsträckning studiens resultat går att generaliseras till andra sociala miljöer, eftersom det i kvalitativ forskning inte går att "frysa" en social miljö och förutsätta att det alltid är likadant. Det är därmed inte möjligt att komma fram till en enda korrekt och definitiv bild av den sociala verkligheten (Bryman, 2018 s. 265-267). Vidare skriver Barmark och Djurfeldt (2015) om innebörden av att beskriva sitt tillvägagångssätt för hur skribenterna kommit fram till de slutsatser de gjort. Resultatet och processen däremellan ska presenteras på ett transparent sätt och en annan forskare ska kunna genomföra detta på nytt. Detta gör att studiens slutsatser blir trovärdiga och erhåller acceptans (Barmark & Djurfeldt, 2015 s. 45-48).

Författarna Lincoln och Guba föreslår snarare att kvalitativa undersökningar värderas och bedöms med hjälp av alternativa kriterier, däribland tillförlitlighetskriteriet som består av delkriterier. Dessa är: trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet och en möjlighet att styrka och konfirmera. Trovärdighet, som också benämns som respondentvalidering, innebär att studiens resultat förmedlas till respondenterna i syfte att få bekräftelse kring om deras utsagor uppskattats och sammanställts korrekt. Överförbarhet fokuserar på i vilken utsträckning

studiens resultat kan vara aktuellt i andra sociala sammanhang eller tidpunkter. Pålitlighet handlar om ett säkerställande av att samtliga faser av en forskningsprocess utförs och att en granskning därefter genomförs av det skrivna materialet. Slutligen, möjligheten att styrka och konfirmera som står för att forskaren ska kunna se till att hen agerat i god tro trots vetskapen om att det inte helt går att uppnå objektivitet i forskning som rör samhället (Bryman, 2018 s. 467-470).

I vår studie har vi, som det tidigare framkommit, utgått ifrån en intervjuguide med olika teman. Vårt syfte har inte varit att leta efter specifika svar utan att få ta del av familjehemssekreterares och barnsekreterares erfarenheter av och tankar om den yttre sekretessen, för att sedan kunna undersöka ämnet på djupet. Vi har varit införstådda med att det är olika personer vi intervjuat som kommer att ge olika svar. Efter genomförda intervjuer har vi mot slutet frågat alla respondenter om de skulle vilja få det sammanställda materialet skickat till sig för att godkänna materialet som kommer att ligga till grund för arbetet. På så sätt får respondenterna möjlighet att revidera eller komplettera materialet och bli delaktiga. Därmed har trovärdigheten kunnat fullföljas. Om någon annan hade genomfört en liknande studie och ställt likadana frågor, finns det ingen garanti på att det kommer resultera i samma svar. Detta för att andra familjehems- och barnsekreterare blir aktuella i den specifika studien och har andra erfarenheter från sin arbetsplats och kommun, vilket var en skillnad vi uppmärksammade bland våra respondenter. Därmed går överförbarheten inte att säkerställa då det rör sig om respondenternas livsvärld, erfarenheter och tankar.

Denna uppsats har granskats löpande genom en kontinuerlig kontakt med vår handledare som har haft insyn i vårt arbete. Som skribenter till studien har det varit viktigt för oss att ha en tanke bakom allt vi gör, både för att vi ska kunna försvara alla steg men även för att försäkra pålitligheten. I våra intervjuer har det varit viktigt för oss att enbart ta del av respondenternas erfarenheter och tankar och inte delge egna värderingar. Vår tanke har varit att vi ska vara så objektiva som det bara går under intervjutillfällena och ge respondenterna möjlighet att ge uttryck för vad de tänker, tycker och har erfarit. Vi har i alla moment i studien agerat i god tro i så stor utsträckning som möjligt. Möjlighet till att styrka och konfirmera är därmed ett annat kriterium som säkerställts.

4.6 Etiska överväganden

Bryman (2018) skriver att etiska frågor uppstår och kan bli aktuella under olika undersökningsfaser, vilket ger utrymme för etiska dilemman mellan forskare och undersökningssperson. Författaren nämner några grundläggande etiska principer och krav som en behöver ha i beaktning under studiens forskningsprocess, däribland: informationskravet, nyttjandekravet, konfidentialitetskravet och samtyckeskravet. Informationskravet innebär att forskaren ska informera undersökningsspersonerna om de olika faser i undersökningen och syftet. Nyttjandekravet innebär att den information som inhämtats enbart ska användas för att uppnå syftet med undersökningen. Konfidentialitetskravet innebär att undersökningsspersonerna som medverkar ska förbli anonyma. Samtyckeskravet innebär att undersökningsspersonernas medverkan ska vara frivillig och att de har möjlighet att dra sig tillbaka (Bryman, 2018 s. 165-172).

Innan varje intervjutillfälle har vi kontaktat våra respondenter via mejl och presenterat oss själva samt skrivit om syftet med intervjun. När respondenterna därefter mejlat oss och gett oss samtycke till att de vill medverka och vi stämt av med datum och tid, har vi skickat iväg en teams-länk till dem. Vid varje intervjutillfälle har vi i början av intervjun presenterat oss själva och syftet med studien. Vi har dessutom inhämtat ett muntligt samtycke innan intervjuerna startade för att sedan fråga om lov att spela in för att vi ska kunna transkribera och att detta sedan kommer att raderas. På så sätt har vi i vår studie säkerställt att informationskravet samt samtyckeskravet uppnåtts. Vi har under intervjuerna även nämnt att vi har sekretess och att det vi sammanställer från intervjuerna kommer att avidentifieras med fiktiva namn och att inga uppgifter om vilken kommun de arbetar i kommer att nämnas. Dessutom har det varit viktigt för oss att inte ställa fler frågor än nödvändigt i syfte att undvika att respondenterna går in i detalj kring annat som inte har med ämnet att göra. Detta har vi gjort för att säkerställa att vi följt konfidentialkravet. Vi har även varit tydliga med att intervjuvaren enbart kommer användas för studiens syfte och inte till någonting annat. På grund av detta har vi även kunnat uppnå nyttjandekravet.

5. Resultat

I följande avsnitt kommer det insamlade intervjumaterialet att presenteras och analyseras, både i relation till varandra i form av likheter och skillnad, i förhållande till annan litteratur samt valda teorier. Detta avsnitt är indelad i tre delanalyser baserat på studiens tre frågeställningar.

5.1 Familjehemssekreterares och barnsekreterares erfarenheter av sekretess mellan kommuner

Respondenterna i denna studie har svarat liknande men även olika vad gäller deras erfarenheter av sekretess mellan kommuner i sitt arbete. Det som upplevdes som positivt med sekretessen från alla sex respondenter var att sekretessen gör det möjligt att personlig och känslig information inte kan tilldelas vem som helst eller hur som helst. Utifrån det menar de att sekretessen främjar rättssäkerheten. Detta synliggörs i nedanstående citat:

[Jag] skulle säga att det är en tillgång för den enskilde då vi behandlar uppgifter som har med dem att göra. Det är viktigt att de känner att inte vem som helst kan få tillgång till känslig information om dem. Samma sak gäller ju mig, jag hade inte velat att information som rör mig var lättillgängligt för andra att få fram (Emma, familjehemssekreterare).

Svårigheten med sekretess framkom på tre intervjuer där respondenterna Johanna, Cecilia och Emma framförde att det kan ta väldigt lång tid att få tillräcklig information. En av respondenterna, Johanna, säger att hon vid ett tillfälle skickat iväg en skriftlig begäran till en annan kommun för att inhämta information, men hon behövde skicka iväg det tre gånger för att den andra kommunen skulle förstå henne rätt. Detta försvårade hennes arbetsprocess då hon fick vänta på den andra kommunens svar. Liknande scenarion menar hon även kan ske vid överlämning av ärenden till annan kommun, det tar väldigt lång tid. Johanna säger även att de har en skyldighet att arbeta utifrån förvaltningslagen och samarbeta med andra kommuner och instanser, vilket hon beskriver är svårt:

[Samtidigt] står det i förvaltningslagen att man har skyldighet att samverka mellan kommuner och med andra instanser. Det gör det väldigt svårt att samverka. Till exempel när man ska lämna över ärenden till en annan kommun, om jag har ett placerat barn men barnet återförenas med föräldrarna och de flyttar till en annan kommun där de behöver hjälp. Det är oftast motigt när man vill flytta över. Den andra kommunen säger att man har kännedom om det ärendet så det vill de inte ta (Johanna, barnsekreterare).

Ovannämnda citat från intervjun med Johanna och hennes erfarenhet av det är svårt, motigt och tidskrävande, kan kopplas till Michael Lipskys (2010) teori om gräsrotsbyråkrater. Johanna har precis som hon nämner en skyldighet att kontakta diverse parter och få information utifrån de regelverk som finns. Det Johanna beskriver kan i relation till Lipskys teori ses som ett uttryck för en svår balans mellan att vara byråkrat och följa regelverk, samtidigt som hon även ska vara en medmänniska. Lipsky skriver om just socialarbetarens handlingsutrymme och att det begränsas utefter lagrum. Lagrummen är det som styr arbetsprocessen och detta ska göras i samband med klientens behov och med organisationens mål och regler (Lipsky, 2010 s. 3). Därmed kan det tänkas att Johanna fått ha en dubbel roll där hon försökt arbeta från det ramverk som styr organisationen och hennes arbete, samtidigt som hon har en relation till de uppgifterna berör. De olika intressen skulle kunna krocka om den enskilde inte skulle gå med på att lämna samtycke till att uppgifter inhämtas. I en sådan situation blir den dubbla rollen tydligt märkbar. Citatet exemplet kan även förstås utifrån det Lindkvist, Bakka och Fivelsdal (2014) skriver om formell struktur. För att det ska vara en korrekt arbetsprocess på en arbetsplats behöver personalen tänka på den formella strukturen och följa de regler som är uppsatta för att kunna uppnå uppsatta och bestämda mål (Lindkvist, Bakka & Fivelsdal, 2014 s. 47). De formella målen i detta fall kan ses som Johannas skyldighet att kontakta andra kommuner för att kunna sammanställa informationen och att det blir rätt utifrån sekretesslagstiftningen.

En annan framställning av hur tidskrävande arbetet kan vara presenteras i följande citat från intervjun med Johanna:

[Samtidigt] så gör sekretessen saker mycket mer komplicerat och framför allt så är det en lång process. Det tar tid att läsa igenom allt

för att se om något ska sekretessmarkeras och om man begär ut någonting så ska det göras skyndsamt (Johanna, barnsekreterare).

Det tidskrävande arbetet kan även förstås utifrån tidigare forskning som genomförts av IVO (2016) där det går att antyda att alla kommuner arbetar olika. En anledning till att det kan vara tidskrävande kan tänkas vara just bristen på socionomer. Det innebär att det tar längre tid och att en familjehems- eller barnsekreterare får mer att göra, vilket kräver mer tid. Det blir som en ond cirkel då flera myndigheter kan vara underbemannade och då får en vänta. Dessutom har alla kommuner sitt egna sätt att genomföra egenkontroll av verksamheten genom exempelvis uppföljningar, bevakningslistor och arbetsledning, vilket innebär att arbetsprocessen uppfattas på diverse sätt beroende på var en arbetar. Resultatet har inte visat att de mindre kommunerna har det krångligare, som IVO framställer, utan det rör sig mer om professionellas erfarenheter, expertis och arbetsklimat på arbetsplatsen.

Astrid, Jenny och Alma tyckte däremot att det inte fanns några svårigheter med att inhämta information från en annan kommun. De menar på att så länge det finns ett samtycke från familjehemmen så finns det inga bekymmer. Mycket vikt läggs på samtycket och anses vara ett skydd för den enskilde. Med ett samtycke kan en kontakta de parter som anses vara nödvändiga vid exempelvis en granskning av familjehem eller placering av ett barn. Några av respondenterna nämnde även att om familjehemmen inte ger ett samtycke, avbryter de kontakten och går inte vidare med det tilltänkta familjehemmet. Följande citat från intervjun med Astrid illustrerar ovan nämnda:

[Det] är ett skydd för den enskilde att man inhämtar samtycke och inte bara ringer vem som helst och frågar. Utan vi är överens om vilka kommuner som kommer att ringas och att de skrivit under ett samtycke (Astrid, familjehemssekreterare).

Socialstyrelsen (2012) skriver om att en individs samtycke behövs om en som professionell ska kunna samverka med andra kring individen. Samtycket beskrivs vara helt oberoende av sekretessen men kan påverka möjligheten att utlämna uppgifter om den enskilde. Detta gäller både inom och mellan olika myndigheter. Det framkommer även att för att en individ med stora behov ska ges möjlighet att få god vård och omsorg inom socialtjänsten, är det viktigt för socialtjänsten att kunna lämna ut samt inhämta specifika uppgifter om individen

(Socialstyrelsen, 2012 s. 12). Samtycket kan ges och benämnas på olika sätt - presumerat samtycke, partiellt samtycke och samtycket kan ges i förväg. Presumerat samtycke innebär att det inte är uttryckligt och att den enskildes beteende påvisar att hen i en viss utsträckning accepterar att enskilda och hemliga uppgifter kan utlämnas. Ett partiellt samtycke beskrivs som att den enskilde enbart lämnar samtycke till en viss uppgift i ett större sammanhang med mycket information, eller att uppgiften enbart lämnas ut till en specifik person eller myndighet. Att samtycket lämnas i förväg handlar om att den enskilde lämnar sitt samtycke till en kommande situation (Socialstyrelsen, 2012 s. 26). Samtycket kan uttryckas på olika sätt, men det ska lämnas och vara tydligt.

Jenny nämner att trots att det enligt henne inte finns svårigheter med att inhämta information så kan det ta väldigt lång tid att komma i kontakt med andra. Detta för att det är flera parter som är involverade och olika kommuner arbetar på olika sätt. Dessutom kan det även vara svårt att få tag på rätt människor som varit inne i ärendet, då de bytt arbete. Under intervjun berättar Jenny följande:

[Det] enda som kan vara svårt är att få tag på varandra, det är jättesvårt, alla är stressade och man prioriterar kanske inte det alltid. Så det är tidskrävande (Jenny, familjehemssekreterare).

Sammantaget skiljer sig respondenternas erfarenheter åt på så sätt att det för tre av de upplevs mer tidskrävande och komplicerat, medan det för de tre resterande inte varit någonting märkbart då de utgått från att de ska få ett samtycke från familjehemmen.

5.2 Konsekvenser för placerade barn

Baserat på respondenternas utsagor framkommer det att en placering utanför det egna hemmet är en svår, påfrestande och traumatisk händelse för ett barn. Det beskrivs av många vara en stor och omvälvande process med flera inblandade parter runt omkring barnet. Dessutom belyser många att det inte enbart är en förändring som sker utifrån hemmiljö och familj, utan att det kan även vara så att barnet flyttar till en annan ort eller att barnet behöver byta skola och inte har lika nära till sina vänner. Detta beskrivs vara någonting som är svårt

för barnen att finna sig i. Följande citat synliggör hur den första tiden kan se ut när ett barn blir familjehemsplacerat:

[Dels] tänker jag att när ett barn placeras så är det mycket precis i början. Vi är med dem oftare och har mer kontakt. Dels för att barnet är i en helt ny miljö och för att det faktiskt är ett trauma att bli placerad. Även om det kanske har varit en bra placering och det har gått lugnt till så får man inte glömma att det är ett trauma i barnets liv därför att de skiljs från sina föräldrar. Det kan vara olika från barn till barn. Vissa barn landar tidigare och vissa barn landar senare. Vissa kan landa och ha det tryggt och sen så går det sex månader och sen blir det trauma för dem, då kommer det som hänt ikapp (Johanna, barnsekreterare).

Liknande resonemang fördes även av respondent Emma och framgår av följande citat:

[Sen] tycker jag att det är viktigt att man tänker på att det får ta sin tid innan allt lägger sig. I vissa fall gör det det fortare än i andra. Det är en omställning för alla inblandade och tanken är inte att det ska vara perfekt utan att det ska funka så gott som möjligt och att det ska vara hållbart utifrån omständigheterna (Emma, familjehemssekreterare).

Båda respondenterna beskriver de svårigheter som kan uppkomma under den första tiden av placeringen. Det framkommer att det från familjehemsvårdens sida ges ett större stöd under denna period. På Kunskapsguiden (2022) framgår det att många av de barn och unga som blir placerade har fått uppleva jobbiga händelser och ger olika reaktioner på dessa. Här spelar olika faktorer roll: ålder, personlighet, tiden de varit utsatta för händelsen, utvecklingsnivå, deras egen tolkning av deras roll och vad för typ av stöd de fått från omgivningen. Reaktionerna brukar oftast släppa ett tag senare om barnet får känna trygghet, en stabil tillvaro med aktivitet och skola samt känslomässigt stöd. Däremot kan vissa vara i behov av psykiatrisk behandling och därför behöver barnets mående följas upp (ibid).

Karlsson och Linde (2021) skriver att de flesta barn som blir placerade i familjehem inte vill det och befinner sig därför i en kris när de kommer dit. Det framgår att placerade barn oftast inte har någon förståelse kring orsaken till att de är placerade och att deras uppväxt varit bristande (Karlsson & Linde, 2021 s. 163-164), vilket även belyses av respondent Alma som berättar att det är viktigt att prata med ett barn som uttrycker att denne vill hem. Hon uppger att hon brukar berätta för barnen att det inte är konstigt att de vill flytta hem för att det är det som är det naturliga. Det onaturliga menar hon är det som barnet är i nu. Hon brukar förmedla för barnen att det inte är någonting de kan ändra på direkt, då det finns en anledning till att de är placerade som inte beror på dem. För att de ska kunna flytta hem krävs det att en förändring sker hos föräldrarna som indikerar på att barnet kommer att ha det bra. Alma berättar att detta är någonting som visas över tid men att många barn tänker att deras föräldrar har förändrats, trots att de inte har det. Vidare skriver Karlsson och Linde att målsättningen med en familjehemsplacering är att barnet ska kunna återförenas med sina biologiska föräldrar. Socialtjänsten ska genom att stötta och stärka de biologiska föräldrarna i deras föräldraskap, arbeta för att göra en återförening möjlig. Däremot brukar många barn bo kvar hos sina familjehem stadigvarande och växa upp där, då deras föräldrar oftast har en för stor problematik som gör att de inte kan återförenas. Barn behöver därav bekanta sig med sin nya hemmiljö och få möjlighet att lära känna sitt familjehem. Detta är en process som är utmanande för barn då det tar tid och energi att flytta. Situationen kan bli mycket svår och barn kan sakna hur livet och vardagen såg ut innan placeringen (Karlsson & Linde, 2021 s. 163-164).

Det framkommer bland respondenterna att barn som är placerade försöker testa familjehemmets gränser. Detta förankras till den traumatiska omställningen som sker i barnets liv i samband med placeringen. Följande citat illustrerar detta:

[Barn] som är placerade och de kommer till familjehemmet där de ska hjälpa till att diska och inte får äta godis varje dag. Sånt kan man stöta på ofta för när de har bott hemma har de fått göra vad de vill. Det kan vara otroligt svårt från att göra som man vill till att man inte får ligga med telefonen hela natten till exempel. Det kan skapa mycket konflikter. Oftast försöker barn som mår dåligt att spela ut familjehemmet där de säger en massa saker för att de bär på trauman och för att få det bevisat för sig själv att de inte kommer att stanna i

familjehemmet för att de tänker att “Ingen vill ha mig”. De försöker spela ut sig själva för att familjehemmet till slut ska säga att barnet behöver flytta. Där behöver man ett familjehem som står kvar och ser detta (Johanna, barnsekreterare).

Detta belystes även under vår intervju med Emma och framgår av följande citat:

[Majoritet] av gångerna brukar barnet vilja göra protest mot familjehemmet för att testa deras gränser, vilket jag ofta pratar med mina familjehem om. Att det är vanligt och att barnet kan ge sådana reaktioner på grund av att det ju är en traumatisk upplevelse för barnet, men att det gäller att vara uthärdlig och att det kommer att bli bättre. Det är ju tufft för barnet att bli placerat i ett främmande hem men det rör ju också om i den familjen barnet kommer till (Emma, familjehemssekreterare).

Karlsson och Linde (2021) skriver om att flera av de barn som blir placerade kommer från jobbiga hemförhållanden och har inte upplevt de strukturer som råder i familjehemmet. Därför får de vanor och regler som finns i familjehemmet introduceras successivt för barnet. Det beskrivs även vara viktigt att familjehemmet visar nyfikenhet kring vilka vanor barnet har sedan tidigare och dennes förväntningar. Detta då många barn redan sedan tidig ålder agerat för att få ett fungerande liv, bland annat utifrån att de gjort i ordning mat på egen hand till sig själva och till småsyskon om det finns. Övergången till att få lagad mat serverad på bestämda tider kan vara komplicerat för barnet (Karlsson & Linde, 2021 s. 165). En av respondenterna i studien, Johanna, lyfter upp att det även sker andra processer löpande under placeringstiden. Johanna berättar att det framför allt i LVU-placeringar kan bli mycket turbulent för barnet då föräldrarna oftast är missnöjda med familjehemmet och vill att barnet ska flytta hem. Det görs hemtagningsbegäran på hemtagningsbegäran och det menar Johanna är stressigt för barnet då denne inte vet om hen ska flytta hem eller bo kvar i familjehemmet. Som det framkommer av första pelaren i modellen traumamedveten omsorg är trygghet ett grundläggande behov som inte finns hos många barn och unga som varit med om traumatiska händelser (Bath, 2015). Utifrån respondenternas utsagor beskrivs trygghet vara centralt för barnet eller ungdomen att uppleva då det, precis som Johanna beskriver det, är en process där mycket sker.

Respondent Jenny lyfter upp följande:

[Man] får jobba med lite familjeterapi så att säga, nej men lite så är det faktiskt, det är ju en ny familjekonstellation. Man ska lära känna och barnet har ett bagage med sig och kanske inte riktigt förstår alla signaler. Ja, det är många bitar, det gäller att vara lyhörd tänker jag, att skapa relation. Så det är mycket samverkan, tänker jag. Och att ta barnen på allvar när de säger någonting, sen behöver det kanske inte vara jättemycket men bara att man lyssnar på det (Jenny, familjehemssekreterare).

Samtliga respondenter i studien är eniga om att barn ska bli lyssnade på samt att hänsyn ska tas till barns tankar och åsikter. Johanna och Jenny lyfter fram att det är mycket viktigt att skapa en relation till barnet. Detta överensstämmer med den andra pelaren i modellen traumamedveten omsorg då det, som tidigare beskrivet, många gånger är svårt att skapa relation med barn och unga som upplevt trauma eftersom många inte har haft säkra och trygga relationer sedan tidigare. Det beskrivs därmed medföra en osäkerhet hos dessa barn och unga när vuxna försöker initiera kontakt med dem (Bath, 2015). Detta går även att knyta an till anknytningsteori då det framkommer att oberoende av om anknytningsmönstren är positiva eller negativa, sätter det grunden för vad barnet upplever att denne förtjänar i sina relationer (Parrish, 2012). Detta skulle även kunna vara en möjlig förklaring till det respondenterna beskriver med att det är vanligt att barnen försöker testa familjehemmets gränser och spela ut sig själva.

Vidare berättar respondenterna att barnet ska vara delaktig i sin placering och att en ser till en ser till barnets ålder och mognad. Däremot belyser respondenterna att om barnet skulle ge uttryck för att denne inte trivs i familjehemmet skulle de inledningsvis inte tänka på att göra en omplacering, utan att det krävs mer för det. Johanna berättar om att det råder brist på familjehem och att en inte heller kan välja och vraka hur som helst, utan att den professionella får arbeta för att det ska bli så bra som möjligt. Vissa respondenter nämner att de vid misstanke om missförhållanden hade placerat om barnet medan andra respondenter nämner att de i första hand hade utrett saken och fört en dialog med inblandade innan de gör en omplacering. Detta då de menar att det inte heller är bra att flytta runt på barnet och att det

även kan skapa trauma. Men om det skulle röra sig om någonting akut behöver de agera snabbt, flytta barnet från familjehemmet och öppna utredning.

Respondenterna ger vidare uttryck för vad de anser är viktigt hos ett familjehem. Det fanns flera gemensamma nämnare i deras svar. Sammantaget anser respondenterna att matchning, trygghet, värme, kärlek och engagemang är centralt. De uppger även att det är viktigt att familjehemmet är samarbetsvilliga, har tålamod, genuint bryr sig och orkar lyssna samt behandlar barnet som de biologiska barnen om de finns. Respondenterna menar att det är viktigt att familjehemmet förstår att det inte alltid är lätt för barnet och att det tar tid att ta emot ett barn, men att de ska försöka få barnet att känna sig älskad och förstådd. Whelan (2003) skriver om att ett barn som har en stängd inre arbetsmodell förväntar sig att mönstret av negativ interaktion kommer att fortsätta, till skillnad från ett barn med en öppen inre arbetsmodell. Detta beror på att barn baserar detta på hur relationen till tidigare omsorgsgivare såg ut och kommer att ha inverkan på kontakten med de nya familjehemsföräldrarna, trots att den är god. Därför kan det krävas mycket hjälp och tid att riva ner barnets barriär och ersätta de ogynnsamma upplevelserna med positiva (Whelan, 2003 s. 21-36).

Utöver det belyser en del respondenter att det är viktigt att familjehemmet inte sitter i egna trauman och bekymmer, utan att de är stabila. Astrid beskriver att det är av vikt att familjehemmet har sina affekter på plats, har god förmåga till mentalisering och har god kännedom om sina affekter. Hon uppger att familjehemmet ska förstå hur de fungerar och kunna hantera sina affekter. Detta går att knyta an till den tredje pelaren i modellen traumamedveten omsorg. För att vuxna ska kunna hjälpa barn och unga som varit med om trauma med känsloreglering, och på så sätt fungera som ett relationsstöd, behöver de vara lugna och stabila (Bath, 2015). För att de ska kunna förmedla detta till dessa barn och unga behöver de även någonstans ha genomgått en process av att lära sig att hantera sina egna känslor och kommit med strategier för hur de ska kunna göra detta.

5.3 Barnets bästa och sekretess

Utifrån det respondenterna sagt under intervjuerna har vi fått en bild av hur de ser på barnets bästa i förhållande till den sekretess som råder mellan kommuner. Det framkom att Johanna,

Cecilia och Emma hade en negativ bild och ansåg att lagen kolliderar med barnets bästa, medan Astrid, Jenny och Alma förklarade att barnets bästa är att de som professionella försöker göra allt de kan för barnet. Följande citat illustrerar hur Jenny ser på barnets bästa och sekretess:

[Och] barnens bästa är ju att vi tar reda på så mycket vi kan tänker jag, att vi har en skyldighet att göra det. Det är ju det här att det ska matchas också till rätt personer, det är ju viktigt så gott det går (Jenny, familjehemssekreterare).

Ett annat exempel är från intervjun med Astrid där hon nämner att det finns undantag när en arbetar med barn och sekretess:

[Sekretessen] kan brytas för barnets bästa om det är nödvändigt. Nu försöker vi jobba med samtycke och gör det med det mesta, men man ska inte vara rädd för att ta det steget för det kan man om det behövs (Astrid, familjehemssekreterare).

Trots att hälften av respondenterna inte anser att det är några bekymmer kring detta, ifrågasatte Alma vad barnets bästa egentligen är. Det är lagstadgat att en ska utgå ifrån barnets bästa vid frågor som rör barn, dock kan vad som är bäst för barnet variera från fall till fall. I följande citat kan vi läsa vad Alma säger:

[Jag] brukar säga det till alla mina barn och ungdomar att barnets bästa alltid ska råda, men vad är barnets bästa? Det tycker jag är ett hopplock av vår profession och kunskap kring vad vi tänker är bra för ett barn. Självklart ska man lyssna på barnen och föräldrarna, men det är en sammantagen bedömning (Alma, barnsekreterare).

Frågor som rör barn är svåra och känsliga. Bakom varje beslut som fattas är det en människa där flera delar spelar roll, bland annat känslorna. Med emotionssociologin som Wettergren (2013) skriver om kan vi därmed förstå att respondenterna behövt arbeta med sina emotioner och försökt göra sitt yttersta för att tillgodose barnets bästa. Det går även att analysera kring våra respondenternas erfarenhet och hur länge de varit verksamma. Respondenten Johanna

har enbart arbetat i cirka ett år. En så djupgående förklaring av de svårigheter framkom inte av andra respondenter och det kan vara för att de varit verksamma i flera år och därmed lärt sig att handskas med sina emotioner och arbetssätt.

Om vi istället presenterar resultatet från de resterande tre respondenterna kan vi se att de ifrågasatt och problematiserat de regelverk som råder. I intervjun med Cecilia förklarar hon mer djupgående kring hennes tankar om att barn som är utsatta inte får sitt bästa tillgodosett om det finns en sekretess som den professionella behöver förhålla sig till. Detta framgår av följande citat:

[Det] var inte lätt, för har du sekretess mellan kommuner och du ska tänka på barnets bästa, nej då funkar det inte om det handlar om barn som är utsatta på något vis. För du behöver kanske ha full insyn på något sätt i en annan kommun, och är det då barn i kommuner som inte är hjälpsamma då blir det ju inte till barnets bästa utan då skyddar man ju egentligen den vuxne [...]. Men sekretessen kan inte gå i linje med principen om barnets bästa. För om man tänker såhär, om ett barn är utsatt i ett familjehem och de inte kan lämna över information, då beror det ju precis från grej till grej vad detta handlar om, men då är det inte till barnets bästa (Cecilia, barnsekreterare).

I följande citat får vi också läsa om Johannas tankar kring detta. Johanna förklarar mer konkret hur det kan se ut vid överlämningar mellan kommuner:

[Det] kan bli begränsning när man tänker att man ska hjälpa någon. Man möts av motstånd hela tiden utifrån sekretess, det är inte till barnets bästa. Om ett barn bor långt ifrån, om det finns insatser i den kommunen som ligger närmare och de säger att de inte tänker ta emot ärendet för att vi i vår kommun har kännedom. Samtidigt så säger öppenvården i kommunen att det är alldeles för långt att åka dit och att de inte kan ta ärendet, då blir det att barn hamnar mellan stolarna och då får man ingen hjälp för att de inte vill ta över det i den andra kommunen och öppenvården i den kommun jag arbetar i inte vill inte köra den sträckan. (Johanna, barnsekreterare).

Johanna förklarar även att det påverkar en som professionell när hon behövt ha sekretessen i åtanke och varit rädd för att göra fel. Hon förklarar att det är flummigt att förstå sig på lagen och att hennes arbete utgår från att den enskilde ska få sitt bästa tillgodosett. I arbetet kan hon få hjälp av kollegor men i slutändan är det alltid enskilda bedömningar vilket kan vara svårt då lagen styr. Nedanstående citat beskriver det Johanna har berättat under intervjun:

[Om] man själv ska lämna ut så blir man osäker på vad man får säga och inte säga. Man är rädd för att göra fel, man vill att det ska gå rätt till för klientens skull. Det är individuella bedömningar som görs. Det står i lagen att "Den enskilde inte ska lida men", men vad betyder det? Det är flummigt och det är därför alla tolkar det på olika sätt. Om det är någon uppgift som jag tänker att det inte gör något som de kan få reda på, men för den enskilde kanske det är jättekänsliga uppgifter. Det är olika bedömningar man gör, allt i jobbet är bedömningsfrågor. Man har lagen, man har rättspraxis och man lyfter det med sina kollegor. I slutändan säger man att det inte ska spela roll vilken handläggare man har men någonstans gör det det för vi är bara människor och tolkar saker olika. Det skiljer sig även mellan kommuner, nu när jag har bytt kommun märker jag stora skillnader trots att det är samma tjänst och samma arbete (Johanna, barnsekreterare).

Den osäkerhet som Johanna beskriver avseende sekretess uppmärksammade vi under vårt förarbete. Som beskrivet tidigare finns det inte någon forskning kring detta sedan tidigare och dessutom upplever vi själva från utbildningen att det inte pratas särskilt mycket om detta.

6. Avslutande diskussion

I vår studie har vi undersökt hur sekretessen mellan kommuner ser ut och hur familjehems- och barnsekreterare arbetar utifrån den vid familjehemsplacering av barn, där barnets bästa ska beaktas. Vår studie har fått oss att inse att det kan se olika ut i olika kommuner och att professionella ser på sekretess på olika sätt.

Slutsatsen av vår studie har i vår första delanalys visat att det finns delade tankar om sekretess mellan kommuner från familjehems- och barnsekreterarnas erfarenheter. För vissa har det upplevts som en svårighet då det är tidskrävande och svårt att arbeta utifrån sekretess, medan det för andra inte varit några bekymmer då de hänvisar till att samtycke gör det möjligt att ta de kontakter som behövs. I vår andra delanalys har respondenterna framfört att en placering utanför det egna hemmet är svårt, påfrestande och traumatisk för barnen. Det är viktigt att den professionella har en god relation till barnet och att barnet ges utrymme för delaktighet men även information kring sin situation. I delanalys tre har tre av respondenterna påvisat att de ser på sekretessen som en möjlighet att främja barnens bästa, medan de resterande tre respondenter tycker att det inte går ihop då det är svårt att säkerställa barnets bästa när de har sekretessen att utgå ifrån. Detta resultat är dock inte någonting som går att säkerställa i andra studier då det är erfarenheter och tankar som undersöks, vilket kan skilja sig från person till person. Vad barnets bästa kan även ifrågasättas då alla tänker olika och ser på barnets bästa på olika sätt.

Sammantaget går det att konstatera att det finns en tudelad syn på den yttre sekretess som råder, vilket gör det svårt att beskriva om bestämmelserna om sekretess kolliderar med principen om barnets bästa. Däremot går det att fastställa att den nuvarande sekretesslagen samtidigt som den skyddar, även leder till kontraproduktivitet. Detta då den beskrivs vara otydlig, besvärlig och tidskrävande. Det finns en poäng med att belysa att de respondenter som uppgav att sekretessen inte strider med barnets bästa arbetar på samma arbetsplats. Frågan kvarstår vad det är de gör som fungerar på deras arbetsplats men att de övriga respondenterna beskriver att sekretessen visst kolliderar med barnets bästa. Därför hade det varit intressant hur resultatet sett ut om alla respondenter arbetade på olika arbetsplatser.

Mot slutet av samtliga intervjuer fick respondenterna frågan om de hade någonting de skulle vilja tillägga. Några av respondenterna uppgav då att de tycker att det hade varit bra om det

hade funnits ett nationellt register för familjehem. Detta eftersom all relevant information kring olika familjehem hade varit samlad på ett och samma ställe, vilket hade förenklat arbetet och gjort det tydligare för socialsekreterare kring familjehemmets historik. Respondenterna beskriver att det hade underlättat utredningen och varit ett smidigare samt mindre tidskrävande alternativ.

Avslutningsvis, kan vår studie ses som en pilotstudie till en större forskningsstudie kring detta forskningsämne. Det behövs ytterligare forskning inom detta fält då det knappt finns någon forskning om sekretess. Vår studie är enligt våra undersökningar den första som framställer hur familjehemssekreterare och barnsekreterare ser på sekretess mellan kommuner i förhållande till familjehemsplaceringar av barn. Vårt syfte med studien har varit att undersöka den yttre sekretess som råder mellan kommuner, men vi har även genom vårt val av ämne haft som ambition att lyfta upp denna forskningslucka. Med denna studie eftersträvar vi att bidra med viktig och fördelaktig kunskap till det sociala arbetet.

Referenslista

Litteratur

Ahrne, Göran & Peter Svensson (2016) Kvalitativa metoder i samhällsvetenskapen. I: Göran Ahrne & Peter Svensson (red). *Handbok i kvalitativa metoder*. Liber AB: Stockholm.

Barmark, Mimmi & Göran Djurfeldt (2015). *Statistisk verktygslåda*. Studentlitteratur AB: Lund.

Bryman, Alan (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Liber AB: Stockholm.

Eriksson-Zetterquist Ulla och Göran Ahrne (2015). Intervjuer. I: Göran Ahrne & Peter Svensson (red). *Handbok i kvalitativa metoder*. Liber AB: Stockholm.

Karlsson, Annelie & Jennie Linde (2021). När samhället är förälder - Stöd och pedagogik i arbetet med placerade barn. Studentlitteratur AB: Lund.

Lindkvist, Bakka och Fivelsdal (2014). *Organisationsteori: struktur, kultur och processer*. Stockholm: Liber.

Lipsky, Michael (1980). *Street-level bureaucracy: dilemmas of the individual in public services*. Russell Sage Foundation: New York.

Michailakis, Dimitris, Jenny Gilingsjö & Anna Olaison (2020). Tolkande innehållsanalys. I: Magnus Dahlstedt & Sabine Gruber (red.). *Metoder för forskning i socialt arbete: hur, var och varför?* Gleerups Utbildning AB: Malmö.

Parrish, Margarete (2012). *Mänskligt beteende. Perspektiv inom socialt arbete*. Liber AB: Stockholm.

Rennstam, Jens & David Wästerfors (2015). *Från stoff till studie: om analysarbete i kvalitativ forskning*. Studentlitteratur AB: Lund.

Svensson, Peter (2015). Teorins roll i kvalitativ forskning. I: Göran Ahrne & Peter Svensson (red.). *Handbok i kvalitativa metoder*. Liber AB: Stockholm.

Wettergren, Åsa (2013). *Emotionssociologi*. Gleerups Utbildning AB: Malmö.

Elektroniska källor

Barnkommittén (u.å). *Barnets bästa - en antologi*. [Hämtad: 2023-06-05]

<https://www.regeringen.se/contentassets/5e7992b6793841ec9ed763055e88554c/bilaga-till-huvudbetankande-del-1-barnets-basta---en-antologi>

Bath, Howard (2015). The Three Pillars of TraumaWise Care: Healing in the Other 23 Hours. *Reclaiming Children and Youth*. 23 (4): 5-11.

Berrick Duer Jill, Caroline Schaffer & Jennifer Rodriguez (2011). Recruiting for Excellence in Foster Care: Marrying Child Welfare Research With Brand Marketing Strategies. *Journal of Public Child Welfare*. 5 (2): 271-281.

Fridell Lif, Evelina (2023). The use of independent foster care agencies by Swedish local authorities: Do structural factors matter? *European Journal of Social Work*. 26 (2): 348-359.

IVO (2016) *Fyra kommuners handläggning i ärenden som avser familjehemsplacerade barn*. [Hämtad: 2023-05-05]

<https://www.ivo.se/publicerat-material/rapporter/fyra-kommuners-handlaggning-i-arenden-som-avser-familjehemsplacerade-barn/>

Kunskapsguiden (2022). Om traumamedvetet bemötande av placerade barn och unga. [Hämtad: 2023-05-03]

<https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/barn-och-unga/traumamedvetet-bemotande/om-traumamedvetet-bemotande-av-placerade-barn-och-unga/>

Larsson, Monica & Elin Hultman (2019). Barns rätt till delaktighet vid beslutsprocesser inom den sociala barnvården. Vad betyder barnkonventionen och den rättsliga utformningen för tillämpningen i praktiken?. *Barn. Forskning om barn og barndom*. 37 (3-4): 85-101.

Rosenwald, Mitchell & Laura Bronstein (2008). Foster Parent's Speak: Preferred Characteristics of Foster Children and Experiences in the Role of Foster. *Journal of Family Social Work*. 11 (3): 287-302.

Rädda Barnen (2018). Traumamedveten omsorg. Att möta barn och unga som varit med om svåra påfrestningar och trauma. [Hämtad: 2023-05-07]
https://www.raddabarnen.se/globalassets/dokument/rad--kunskap/arbetar-for-barn/tmo/rb_tmo_2018_a5_22nov_k1.pdf

Socialstyrelsen (2023) Individ- & familjeomsorg: lägesrapport 2023. [Hämtad: 2023-04-21]
<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2023-3-8462.pdf>

Socialstyrelsen (2020). Placerade barn och unga - Handbok för socialtjänsten. [Hämtad: 2023-04-17]
<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/handbocker/2020-3-6640.pdf>

Socialstyrelsen (2012) Sekretess och tystnadspliktsgränser - I socialtjänsten och i hälso- och sjukvården. [Hämtad: 2023-05-17]
<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2012-2-28.pdf>

Socionomen (2022) *Familjehemmens utveckling genom decennierna*. [Hämtad: 2023-04-21]
<https://socionomen.se/socialarbete/familjehemmens-utveckling-genom-decennierna/?q=socialarbete/familjehemmens-utveckling-genom-decennierna/>

Whelan D.J (2003). Using attachment theory when placing siblings in foster care. *Child and Adolescent Social Work Journal*. 20 (1): 21–36.

Lagrum

SFS 2009:400 *Offentlighets- och sekretesslag.*

SFS 2001:453 *Socialtjänstlagen.*

SFS 2010:110 *Socialförsäkringsbalken.*

Bilagor

Bilaga 1 - Informationsblad

Hej!

Våra namn är Pelin Nergiz Erdal och Felicia Barra Lazarevska och vi studerar på socionomprogrammet i Lund. Just nu skriver vi vår kandidatuppsats som handlar om sekretess mellan kommuner (socialförvaltningar) vid familjehemsplaceringar. Vi är i behov av familjehemssekreterare och barnsekreterare för en intervju.

Vi undrar därför om du har ett intresse och möjlighet till att medverka, om du har det hade vi varit väldigt tacksamma.

Hör av dig till oss om det skulle uppstå någon fundering och återkom gärna med en dag och tid som passar dig!

Med vänliga hälsningar,

Pelin Nergiz Erdal & Felicia Barra Lazarevska

Bilaga 2 - Intervjuguide

Bakgrund

1. Vad arbetar du med/som?
2. Hur länge har du arbetat som socionom?
3. Hur länge har du arbetat med myndighetsutövning?
4. Vilka är dina arbetsuppgifter?

Sekretess mellan kommuner

1. Vad är dina tankar kring den yttre sekretess som råder mellan kommuner?
2. *Fråga till familjehemssekreterare:* Vad krävs för att du ska kunna inhämta sekretessbelagda uppgifter från en annan kommun avseende ett tilltänkt familjehem?
3. *Fråga till familjehemssekreterare:* Hur går du tillväga om ett tilltänkt familjehem inte lämnar samtycke till att inhämta sekretessbelagda uppgifter från en annan kommun, där hemmet haft uppdrag tidigare?
4. Vad är viktigt vid rekrytering av ett familjehem?
5. Vad är dina tankar kring privata konsultföretag?
6. Upplever du att man, trots den sekretess som råder mellan kommuner, kan granska det tilltänkta familjehemmet tillräckligt?
7. Tycker du att den familjehemsutredning och de referenser som finns från en tidigare uppdragsgivare är ett viktigt underlag vid rekrytering av ett tilltänkt familjehem?

Familjehemssekreterares- och barnsekreterares erfarenhet av sekretess

1. Vilka är dina erfarenheter av sekretess mellan kommuner i ditt arbete?
2. Upplever du att sekretessen mellan kommuner har varit en tillgång/möjlighet i arbetet? På vilket sätt?
3. Upplever du att sekretess mellan kommuner har utgjort hinder/svårigheter i arbetet? På vilket sätt?
4. Upplever du att den sekretess som råder mellan kommuner går i linje med principen om barnets bästa?

Konsekvenser för placerade barn

1. Vad gör ni om ni får reda på att det finns risk för missförhållanden i ett familjehem där ett barn redan har placerats?

2. Hur gör ni för att upptäcka risker och missförhållanden i ett familjehem i ett tidigt skede?
3. Hur gör ni för att förebygga risker och missförhållanden i ett familjehem?
4. På vilket sätt försäkrar ni att ni har insyn i familjehemmet för att säkerhetsställa att barnet lever under trygga och säkra förhållanden?
5. I vilken utsträckning tar ni hänsyn till barnets tankar och åsikter om familjehemmet?
6. Vad gör ni om barnet ger uttryck för att han/hon inte trivs i familjehemmet?

Avslutande fråga

1. Finns det något du vill tillägga eller saknar av det som tagits upp?
2. Efter att vi sammanställt materialet från intervjun, vill du att vi skickar underlaget till dig för godkännande och eventuellt komplettering av uppgifter?